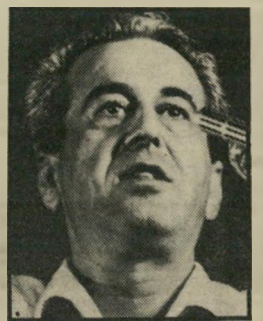

היהודי ששל היהודים

כאשר קמה התנועה הערבית המתקדמת, היתה שאלתי הראשונה: "האם סמי מרעי מצטרף?" ועוד אידן אמרו לי, ובכך סולק כל ספק מליבי. אהבתי את סמי מרעי. אייפאשר היה שלא לאהוב אותו.

מרעי

עברון, וסיפר בקולו השקט, כלי שמץ של שינאה על החוויה שעברה עליו — הסיוט של מאסריללאסיבה — כבש גם את ליבם של שונאייהעריבים המושבעים שבין הצופים. היה לו חן שופע, קסם אישי בלתינרלה, היה לו גם כוחעבודה בלתיירגיל. הוא היה שקוע בעשרות פרויקטים — לימוד, מחקר, כתיבה, טיפוח ערכים ישראלים וערביים. חלומו העיקרי היה הקמתה של אוניברסיטה ערבית בגליל. אם ככלל אפשר לדבר על "ערבי ישראל" כעל דמות חיה, הרי היה סמי מרעי כזה. הוא חי בשתי התרבויות. לא בצופה פאסיבי, כצרכן של תרבות, אלא כמעצב וכפעיל. לפני שנה הופעתי איתו באסיפתעם גדולה בשפרעם. אני הסברתי לציבור את הסכם חוסייןוערפאת, מול ההתקפות הפרועות של רק"ח, וסמי דיבר על בעיות הציבור הערבי בישראל. הוא קרא לציבור הזה שלא לסמוך על הזולת, לחולל בקרב עצמו את המהפכה החברתית הדרושה, להתגייס לפיתוח הציבור הערבי בכוחות עצמו, לשנות את יחסו למעמד האשה. כשסיים, הייתי מוכן לנשק אותו.

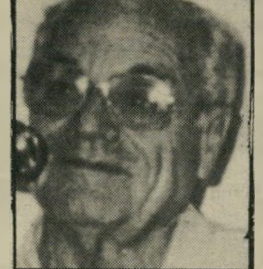
בחודשים האחרונים גיבשנו ביחד פרויקט גדול להקמת מוסד קבוע לשם קיום רושיח אינטלקטואלי של יהודים וערבים בישראל. הרגשתי שליבו כבר עליו. לא ידעתי שהוא חולהלב. גם הוא לא ידע. לפני שבוע עבר בדיקות של אלקטרון קארדיוגרם, ולא נמצא בו פגם. אך הוא חי שנים ארוכות מסוגל לעבוד, שאינו מסוגל ללכת. הוא הוזמן לכדיקות צינתור בהדסה בירושלים, ובאמצע הבדיקה נפטר.

אלפי אנשים — ערבים ויהודים — ליוו אותו השבוע. בכלי התקשורת הישראליים כמעט שלא הוזכר המאורע כלל. בדרך הלהויה חשבתי על רמתו. עלתה בראשי המחשבה שבעצם הוא היה "יהודי" — לא יהודי ישראלי, אלא טיפוס יהודי כפי שהתגבש בגולה: אינטלקטואל, אישיות, הומאניסט, רגיש, עדין, אירוני, ספקן, שונאאלימות, שייךלאשייך. כל התכונות שאנחנו, היהודים, מאכריזים אותן בארץ. הן עוכרות עתה לכני המיעוט שבקרבנו.

מרעי נקבר במרומי כפר ערעה, בביתקברות המשקיף על נוף נהדר. אייפאשר היה לקבור אותו בכפרמולדתו. כי הוא נולד בכפר ככרי, וכפר זה אינו קיים עוד. במקומו מתנוסס קיבוץ.

רצח ברמלה

מייד עם הקמתה של מדינת ישראל כבש הצבא הירדני (הגליון) את קבוצת גור. הגברים נלקחו בשבי ונשלחו לירדן. הנשים הפצועות הובאו לרמלה, שם טיפל בהן רופא מצרי, שנשפח לכוחות הפלסטיניים.

סימון

כאשר נודע ברמלה שנמ צאות במקום צעירות יהודיות, התאסף המון כרי לעשות בהן שפטים. הרופא המצרי שלף את אקדחו והגן עליהן בגופו. לאחר מכן נשלחו הנשים במשורייין של הגליון לבנישמן הסמוכה. לזרועה של כל פצועה היה מחובר גליוןנייר, ובו פירט הרופא המצרי את הטיפול שנתן לנשים, ואת הטיפול שעליו הוא ממליץ בהמשך. כעבור כמה ימים נכבשה רמלה עליידי צה"ל. בווזים יהודיים פשטו בעיר. יהודי אחד הרג את הרופא המצרי, כדי לבזוז את מכוניתו — את הסיפור הזה סיפר השבוע הדר"ר אריה סימון, מי שהיה אז מנהל כפרהנוער בתשמן. הוא אמר את הדברים בערב לזיכרו של עיצאם אלסטראווי. את המסקנה הסכימו לדורות של תלמידים, וגם לבאיהיכינוס: לא כל היהודים הם כמו אותו רוצח, ולא כל הערבים הם כמו אותו רופא, אך יש מאלה ומאלה בכל אחד משני העמים, ואיש אינו יכול לדעת אם יש בין היהודים או בין הערבים יותר אנשים כמו הרופא או כמו הרוצח.

ועוד סיפור של המחנך הוותיק: באחד הימים הוחלט לארח בבנישמן קבוצה של צעירים ערביים, חברי מועדון במיורת ירושלים. לתלמידי בנישמן נאמר שהאירוח הוא בהתנדבות, ומי שאין ליבו לכך, משוחרר מן האירוח.

צעירה אחת סירבה לבוא. היא שיכלה שני אחים במלחמה, ואמרה: "הם הרגו אותם" כשהגיע מועד בואם של האורחים, נדהם סימון להיווכח כי גם צעירה זו נמצאת בקהל מקבליהפנים. הוא חשש שמה הופעל עליה לחץ, ועל כן שאל אותה. היא אמרה: "לא הופעל עליי שום לחץ. אבל מאז השיחה חשבתי ויחשבתי, ובסוף החלטתי שצריכים לערוך פגישות כאלה, כדי שלא ייהרגו עוד."

הערב לזכר סרטאווי נערך מטעם המועצה הישראלית למען שלום ישראלפלסטיני, ובו חולקו הפרסים השנתיים ליצירות שתרמו לרושיח בין הערבים. מחצית הפרס הוענקה להצגה הפלסטינית של תיאטרוןחיפה, והמחצית השנייה לסמי מרעי.

אורי אבנרי

איש יומן

מרעי נפטר במפתיע יום לפני מתדפרס, והיתה שאלה אם לדחות את האירוע. הצעתי לקיימו כדי לכבד את זכר האיש. רבים מבאיהיערב באו ישר מהלוויית מרעי, אחרים באו מן האוכרה שנערכה באותה שעה עצמה בשכם לט"אפר אלימצרי, במלאת 40 למותו. (היום 40 הוא אצל המוסלמים כמו יום ה30 אצל היהודים.) כך התאחדו שלושה אירועים: אוכרה לאלי סרטאווי, אוכרה לאלמצרי והלוויית מרעי. שלושה אנשישלום. כפי שאמר סרטאווי עצמו: "המיקצוע המסוכן ביותר במיורח התיכון הוא המיקצוע של משכיהשלום."

גבורה רטרואקטיבית

הארכיאולוגים עוסקים בעבר הרחוק. כלומר, עד שעניין מסוים הופך נחלת העבר הרחוק, אין הם עוסקים בו. זה טוב. זה גם נוח. פרעה מצרי או מלך בבלי לא יתנכל לארכיאולוגים. מכאן יחסם של הארכיאולוגים למשה דיין. קבוצה של ארכיאולוגים פירסמה מחאה חריפה על התוכנית לערוך תערוכה של אוסף העתיקות של משה דיין. דיין השיג את רוב המוצגים האלה בחפירות בלתייחוקיות, ולמעשה הם בבחינת רכוש גנוב. לפי החוק הם שייכים למדינה. אולם המוסיאון שילם הוועדת לאלמנתו של דיין כדי לרוכשם. התערוכה תיתן לגיטימציה לשוד העתיקות ותעודר שוררים. על כך יצא קיצ"פס של הארכיאולוגים, ובצדק.

אולם יש לי שאלה קטנה לאותם ארכיאולוגים עצמם: היכן הם היו כאשר ניהל שבועון זה מלחמתחזרה נגד הגניבות הארכיאולוגיות של דיין? זה היה כאשר משה דיין ישב על תקן של אליל תורני, וכל מילה נגדו עוררה זעם ושינאה כלפינו. פנינו אז לארכיאולוגים וביקשנו את עזרתם ותמיכתם. נענינו בשתיקה רועמת. הוא אשר אמרנו: לארכיאולוגים מתאימה יותר גבורה רטרואקטיבית.

שורשים

לפני שבועיים כתבתי רשמים מכיקורי בירדן. מישפט אחד עורר התנגדות עזה מבית. ענת סרגוסטי, רכותהמערכת, כתבה לי: "אני מוחה בתוקף על קביעתך: לנו, הישראלים, אין שורשים מישפחתיים. אתה, אולי, אינך יודע דבר על מישפחתך מעבר לשני הדורות שקדמו לך. אני חושבת שאתה יוצאידופן בעניין זה."

"לישראלים רבים שורשים מישפחתיים ענפים. יש המתגאים, אפילו, בכך ששורשיו של איליהיוחסין שלהם מגיע עמוק עד כדי דיד המלך. אני לא מרבת רק על מישפחתי, ששורשיה מגיעים לפחות 500 שנה (כ71 דורות!) אחורה, אלא על עוד מישפחות רבות אחרות. רק השבוע ראינו את ראובן ריבלין וגם איליהיוחסין שלו ענף, עמוק ומוטעף לדורות רבים. ואלה רק שתי דוגמות מיקריות."

מרדכי הרשע

הסרט אסתר עומד להישלח לפסטיבל קאן, שם יוצג

בתחרותהמישנה מטעם מבקררהקולנוע.

יוצר הסרט, עמוס גיתאי, איפשר לי השבוע לחוות בו. הסרט מתאר בצורה פיוטית את אירועי מגילתאסתר. מסמר העלילה הוא, לדעתי, בסופו. במשך כל הסרט מופיע המן הרשע בגלילה חומה כהה, ואילו מרדכי היהודי לכוש בכנר צהוב בהיר. אחרי נפילת המן ומיצע רצח העם שביצעו היהודים באויביהם, מופיע מרדכי לפתע בגדייו של המן, ומתנהג כמוהו. מוסר ההשכל: ברגע של ניצחונם, דומים היהודים לרוצחיהם מאתמול.

את מרדכי משחק בסרט שחקן ערבי — מוחמד באכרי. את המן משחק ג'וליאנו מר, שהוא חצייהודי וחצייערבי. את השוורוש מגלם שחקן אומני, ואת הכרוז שחקן יהודי, ניצול"ה. השואה. אסתר המלכה היא צעירה משכונתהתיקווה.

בסוף הסרט מופיע כל אחד על המסך ומספר בקצרה על מוצאו. לדעתי, זהו החלק הטוב ביותר בסרט כולו. השבוע ראיתי גם סרט שני — והוא כאילו השלים את הראשון, זהו סרט תיעודי קצר המתאר את העלאת ההצגה הפלסטינית בתיאטרוןחיפה — הצגה שבה מתערכים תפקידי היהודים והערבים, כשכל אחד משחק מדי פעם את הצד שלו ואת הצד שמנגד.

בסרט זה משחק מכרם חזרי רביהפעלים. באחד הקטעים הוא מופיע כשחקן ערבי המשחק תפקיד של בחוריהישיבה יהודי. בעודו לכוש כאבררימשי, הוא שופך את ליבו הערבי על המצב של בנייעמו בישראל. לרגע משיג יהושע טובול את אשר ביקש להשיג: הצופה שוב אינו יודע אם כאן מדבר יהודי בגלות על רדיפתו בידי הגויים, או גוי בישראל על רדיפתו בידי היהודים.

האיש בעל הקוקו

ויקטור שםטיוב טילפן לי ואמר שוולאדי בא לארץ ומבקש לשוחח איתי.

מי זה וולאדי? וולאדי הוא צייר מכסיקאי חשוב מאוד, המצייר תמונות בגודל של 40 מטרים על 40 מטרים.

אמרתי שאשמח להיפגש איתו. קבענו פגישה. אמרו לי שאכיר אותו בנקל, מפני שיש לו שערותשיבה וקוקו.

ולאדי

כשעה ובמקום המיועדים הסתער עליי איש בעל כובע מיצחיה, שהסתיר קצת את הקוקו, ולפני שיכולתי להוציא הגה מפי אמר לי (בצרפתית): "אני מכיר אותך, אני קראתי את דברך, אני אוהב אותך, אתה אומר מה שאתה חושב, אתה מצפצף על כולם, אתה לא מתברג בשום מקום, אתה איש אמיתי, הדיעות שלך נהדרות, אני כמון." בסורבסור גילה לי, לאחר מכן, ששמו האמיתי הוא וולאדימיר קיבאלצ'יק, שאביו היה טרופיקיסט, שהוא קצת אנארכיסטנידיליקיסט, שהוא שונא את כל המיפלגות, שהוא חצי יהודי (מצד האם).

אחריכך דיברנו קצת על ישראל ועל אמריקה הלטינית. בעיקר על ניקראגואה. וולאדי תומך, כמוכן, במישטר הסאני דיניסטי, כמו כל האמנים והסופרים באמריקה הלטינית. הוא מותח עליו ביקורת, אבל הוא תומך בו. אין הוא מבין את מעשיה של ממשלת ישראל. המחמשת את הקונטראס, סוכני ארצות

ציור ארוטיו של ולאדי

הברית ויש לה ברית עם כל הרודנים המושחתים, רוצחי עמיהם, ביבשת הלטינית. מרוע אנחנו עושים ואת? הוא שאל את טדי קולק, וקולק לא יכול היה להסביר לו. הוא שאל אותי, ואני הסברתי.

הוא שאל אותי על ערפאת האיש, על ישראל ועל אש"ף, ושתה את כל הדברים בצמא.

הוא הביא לי כמתנה אלבום של ציורים ארוטיים שלו, ועוד אלבום של ציוריו האחרים. איני מומחה לציור, אך ראיתי שזהו צייר מן הגדולים.

כשנפרדתי ממנו נותרה בליבי מחשבה נוגה. הוא אדם. מן הטובים והיקרים. אדם תוסס, שופע, חי, מוכשר, מעורב, אידיאליסטי. איש של חופש וקידמה. אדם כזה היה לפני דור תומך אוטומטית בציונות. כיום הוא נאלץ להסתייג כמעט מכל דבר שישראל עושה.

האם שווה לאבד איש כזה — ואלפים כמוהו, ומיליוני התושבים של אמריקה הלטינית — כדי לעשות טובה לרונלד רגן ולהרוויח כמה דולארים ממכירת כלירצח לרוצחים? הרודנים ישנם וייעלמו. וולאדי, ואנשים כמוהו, ישנם וישארו. כדאי לחשוב על זה.